

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОДАЖУ МАЙНА БАНКРУТА НА АУКЦІОНІ В ЛІКВІДАЦІЙНІЙ ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА

ORGANIZATION OF THE SALE OF PROPERTY AT AUCTION IN LIQUIDATION BANKRUPTCY PROCEEDINGS

Тюріна Ю.Є., адвокат

Адвокатське об'єднання «Правовий центр XXI ст.»

На підставі проведеного дослідження конкретизовано дії ліквідатора щодо організації продажу майна банкрута на аукціоні в ліквідаційній процедурі банкрутства.

Акцентовано на відсутності в чинному законодавстві вимог щодо строку проведення ліквідатором інвентаризації майна банкрута в процедурі ліквідації та залучення суб'єктів професійної оціночної діяльності з метою оцінки такого майна. Зазначено, що продаж майна за найвищою вартістю має забезпечити конкуренція покупців на аукціоні в електронній торговій системі.

Наголошується на наявності ускладнень реалізації заходів щодо охорони майна банкрута. Охарактеризовано правила отримання згоди комітету кредиторів на продаж майна банкрута на аукціоні.

За результатами аналізу правил розміщення лоту та оголошення про проведення аукціону встановлено, що на операторів авторизованого електронного майданчика не покладається обов'язок здійснення контролю за змістом лотів на предмет повноти та достовірності інформації, дотримання строків щодо їх розміщення на майданчику.

Виокремлено етапи організації продажу майна боржника на аукціоні в процесі банкрутства: 1) проведення ліквідатором інвентаризації майна та визначення його початкової вартості; 2) отримання ліквідатором майна боржника, що підлягає продажу та забезпечення його збереження; 3) визначення умов продажу майна ліквідатором та погодження цих умов із комітетом кредиторів та забезпеченими кредиторами або судом; 4) укладання з оператором авторизованого електронного майданчика договору про організацію проведення аукціону; 5) розміщення лоту та оголошення про проведення аукціону з продажу майна банкрута; 6) реєстрація учасників аукціону.

Допрацьовано правові положення щодо організації продажу майна банкрута на аукціоні в ліквідаційній процедурі банкрутства з обґрунтуванням: 1) уточнення правил узгодження ліквідатором із комітетом кредиторів або забезпечених кредиторів складу майна, що підлягає продажу, та умов його продажу; 2) закріплення обов'язку оператора авторизованого електронного майданчика перевіряти відповідність вимогам законодавства переліку інформації, яка вказана в оголошенні про проведення аукціону та достовірність даних про контактні дані ліквідатора.

Ключові слова: продаж, майно, банкрут, банкрутство, ліквідатор, ліквідаційна процедура, аукціон, електронний майданчик.

On the basis of the conducted research the actions of the liquidator concerning the organization of sale of property of the bankrupt at auction in liquidation procedure of bankruptcy are specified.

Emphasis is placed on the absence in the current legislation of requirements for the term of the liquidator's inventory of the bankrupt's property in the procedure of liquidation and involvement of the subjects of professional appraisal activity for the appraisal of such property. It is noted that the sale of property at the highest value should ensure the competition of buyers at auction in the electronic trading system.

It is emphasized that there are complications in the implementation of measures to protect the property of the bankrupt. The rules for obtaining the consent of the creditors' committee for the sale of the bankrupt's property at auction are described.

Based on the analysis of the lot placement rules and the auction announcement, it is established that the operators of the authorized electronic platform are not obliged to control the content of lots for completeness and accuracy of information, compliance with deadlines for their placement on the site.

The following stages of the organization of sale of property of the debtor at auction in the course of bankruptcy are allocated: 1) carrying out by the liquidator of inventory of property and definition of its initial cost; 2) receipt by the liquidator of the debtor's property subject to sale and ensuring its preservation; 3) determination of the conditions of sale of property by the liquidator and coordination of these conditions with the creditors' committee and secured creditors or the court; 4) concluding an agreement with the operator of the authorized electronic platform on the organization of the auction; 5) placement of a lot and announcement of an auction for the sale of bankrupt property; 6) registration of auction participants.

The legal provisions on the organization of the sale of the bankrupt's property at auction in the liquidation bankruptcy procedure have been finalized with justification: 1) clarification of the rules of coordination by the liquidator with the committee of creditors or secured creditors of the property to be sold and conditions of its sale; 2) stipulation of the obligation of the operator of the authorized electronic platform to check compliance with the requirements of the legislation of the list of information specified in the announcement of the auction and the accuracy of the contact details of the liquidator.

Key words: sale, property, bankruptcy, liquidator, liquidation procedure, auction, electronic platform.

Продаж майна банкрута на аукціоні за найбільшою вартістю забезпечує як погашення вимог кредиторів у максимальному розмірі, так і покращення інвестиційної привабливості України загалом, сприяє зміні підходу банківських установ до кредитування суб'єктів підприємницької діяльності. Потрібно погодитися з І. Беззуб, який наголошує на важливості процедури неплатоспроможності для залучення інвесторів в економіку країни, оскільки істотний вплив на прийняття рішення про започаткування бізнесу або вкладення власних коштів у бізнес, який вже є, дає впевненість у поверненні цих коштів у разі невдачі [1].

Запорукою проведення прозорих, ефективних та справедливих торгів із продажу майна банкрута на аукціоні в процесі банкрутства є їх належна організація. Незважаючи на прагнення законодавця забезпечити максимальну автоматизацію такого процесу, чималою залишається роль ліквідатора в організації підготовки до аукціону. Право-

застосовна практика, яка певною мірою вже сформована за час проведення таких аукціонів, свідчить про виникнення певних питань, зокрема: питання щодо порядку отримання згоди комітету кредиторів на продаж майна, визначення переліку документів, які розміщуються на електронному майданчику під час формування лота, тощо.

Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КзПБ), що набрав чинності 21 жовтня 2019 року, запроваджено кардинально нові правила продажу майна боржника на аукціоні [2]. Істотну роль у правовому забезпеченні цього процесу відіграють Порядок організації та проведення аукціонів із продажу майна боржників у справах про банкрутство (неплатоспроможність), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2019 р. № 865 (далі – Порядок) [3], та Регламент роботи електронної торгової системи Prozorro «Продажі щодо організації та проведення аукціонів з продажу майна боржників

у справах про банкрутство», затверджений наказом ДП «Прозорро.Продажі» від 18.10.2019 р. № 39 (далі – Регламент) [4]. Водночас окремі положення окреслених актив вимагають уточнення. Так, вимагають уточнення правила забезпечення збереження майна боржника, яке підлягає продажу на аукціоні, положення щодо порядку розміщення лоту та оголошення про проведення аукціону тощо.

Проблематику продажу майна банкрута в рамках провадження у справах про банкрутство окреслювали у своїх працях І.А. Бутирський, Ю.В. Кабенюк, В.А. Малига, Б.М. Поляков, Д.М. Притика, В.В. Радзивілок, О.В. Титова та інші. Однак теоретичні аспекти продажу майна на аукціоні в процедурі банкрутства після оновлення законодавства не досліджувалися.

Вищевикладеним зумовлені актуальність і доцільність дослідження за темою наукового дослідження.

Метою дослідження є конкретизація дій щодо організації продажу майна банкрута на аукціоні в ліквідаційній процедурі банкрутства та обґрунтування пропозиції з удосконалення їх регулювання.

Впровадження продажу майна банкрута на електронних торгових майданчиках має значно збільшити рівень ефективності процедури банкрутства, адже практично повністю мінімізує можливість спотворення процесу продажу активів боржника. Водночас результативність такого продажу визначається повною підготовки до них.

З моменту винесення судом ухвали про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури на ліквідатора покладається обов'язок організувати та здійснити продаж майна боржника. Найбільш поширеним є продаж майна боржника на аукціоні.

Аналіз чинного законодавства дає змогу виділити дії ліквідатора в рамках організації продажу майна банкрута на аукціоні в ліквідаційній процедурі банкрутства.

Так, першочергово для продажу майна в рамках ліквідаційної процедури ліквідатор зобов'язаний провести інвентаризацію майна та визначити його початкову вартість (ч. 1 ст. 63 КзПБ).

КзПБ не закріплює строк проведення інвентаризації майна банкрута в процедурі ліквідації. При цьому строк проведення інвентаризації майна в процедурі розпорядження майном становить 2 місяці і, як свідчить правозастосовна практика, є занадто малими за наявності в боржника майна в різних регіонах України. У процедурі ж ліквідації ліквідатор обмежений виключно загальними строками проведення ліквідаційної процедури. Вважаємо такий підхід законодавця конструктивним, адже хоча в такий спосіб ліквідатору і надана певна свобода, вона не є безмежною та дає змогу планувати свої дії з урахуванням кількості наявного в банкрута майна, його стану та місцезнаходження.

Згідно з положеннями абз. 2 ч. 1 ст. 63 КзПБ, початковою вартістю продажу майна банкрута є його вартість, визначена ліквідатором. Отже, законодавство не закріплює обов'язкову вимогу щодо визначення початкової вартості майна банкрута, що виставляється на аукціон, відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [5] та інших нормативно-правових актів.

У науковій літературі висловлюються пропозиції щодо уточнення законодавства в цій частині. Зокрема, В.П. Козирева та О.О. Бойко пропонують задля реалізації майна боржника за найвищою ціною покласти на ліквідатора обов'язок здійснювати оцінку майна банкрута на основі аналізу фінансового ринку [6, с. 17]. Про необхідність врахування ринкової ціни майна банкрута стверджують і І.Л. Грабчук та О.О. Зеленіна [7, с. 21]. Погоджуючись із науковцями, варто зазначити, що продаж майна за найвищою вартістю має забезпечити конкуренція покупців на аукціоні в електронній торговій системі. Втім залучення суб'єктів оціночної діяльності до про-

ведення оцінки майна боржника тягне додаткові витрати з фонду арбітражного керуючого, пов'язані з виконанням ним повноважень у справі, резерви якого зазвичай є обмеженими. Втім законодавство не забороняє оцінки майна банкрута в такий спосіб за рішенням комітету кредиторів.

Після проведення інвентаризації майна банкрута, що підлягає продажу, ліквідатор зобов'язаний прийняти таке майно у своє відання та забезпечити його збереження. В.С. Куліба слушно наголошує на можливості ефективно продати тільки те майно, яке гарно зберігається [8, с. 165]. З огляду на реалії сьогодення наслідки незабезпечення зберігання майна боржника проілюстрував О. Ткачук, наголосивши на великій ймовірності випадків, коли «при бажанні певних осіб, високорентабельне майно легко перетвориться на нікому не потрібний шматок металу (як приклад – якщо вилучити з професійної друкарської машини Heidelberg кілька або навіть одну з електронних плат управління), і буде реалізовано за відповідною його стану ціною» [9].

Поряд із цим змушені констатувати про наявність ускладнень реалізації заходів щодо охорони майна банкрута. Особливо гострою у правозастосовній практиці є охорона ліквідатором нерухомого майна, яке знаходиться не за місцем його роботи або проживання. Найчастіше це зумовлено відсутністю належного фінансування витрат, які пов'язані з процедурою банкрутства, адже зберігання зазвичай є платним і вимагає оплати послуг охоронних компаній, забезпечення належного температурного режиму в приміщенні та ін.

Сформувавши майнову масу, яка підлягає продажу на аукціоні, з огляду на положення ч. 1 ст. 63 КзПБ, ліквідатор зобов'язаний отримати згоду комітету кредиторів на продаж майна банкрута на аукціоні. Порядок отримання такої згоди на законодавчому рівні не визначений. Аналіз документації, яка розміщена в лотах аукціонів в електронному майданчику торгової системи «Prozorro.Продажі» ЦБД2, свідчить про отримання такої згоди як шляхом оформлення комітетом кредиторів окремо відповідного рішення в письмовій формі, так і одночасно з узгодженням комітетом кредиторів умов продажу на засіданні, що відображається у відповідному протоколі. Допускаємо, що результатом формування такої практики є згадка про необхідність погодження умов продажу у ст. 63 КзПБ.

Задля мінімізації ризиків оскарження дії ліквідатора в частині отримання згоди комітету кредиторів у певний спосіб, а також забезпечення чіткості законодавства вважаємо доцільним в абз. 1 ч. 1 ст. 63 КзПБ відмовитися від закріплення умов здійснення ним продажу майна боржника. При цьому фактично надання такої згоди комітетом кредиторів відбувається в процесі визначення умов продажу в порядку ст. 75 КзПП.

Наступною дією ліквідатора в порядку організації продажу майна банкрута в ліквідаційній процедурі банкрутства є *визначення умов продажу майна арбітражним керуючим та погодження цих умов із комітетом кредиторів та забезпечення умов кредиторами або судом*.

Відповідно до ч. 2 ст. 75 КзПБ, до обов'язкових умов продажу належать склад майна (лот), його початкова ціна та крок аукціону. Зміст ст. 75 КзПБ щодо порядку такого погодження заслуговує на підтримку, адже містить правило про обов'язковість завчасної відправки всім кредиторам умов продажу, визначає повноваження кредиторів за результатами розгляду таких умов та наслідки реалізації кожного з них. Зокрема, якщо комітет кредиторів або забезпечені кредитори прийняли рішення про відмову в наданні згоди на продаж майна та ліквідатор не згоден із таким рішенням, або якщо не прийняли жодного рішення, арбітражний керуючий зобов'язаний звернутися до суду задля визначення умов аукціону судом.

Важливим моментом у процесі організації продажу майна банкрута є визначення оператора авторизованого

електронного майданчика та укладання із ним договору про організацію проведення аукціону. Рішення про обрання такого оператора приймається ліквідатором самостійно. Нині система «Прозорро.Продажі» об'єднує 40 таких майданчиків, які працюють за однаковими правилами, є акредитованими учасниками системи та надають аналогічні послуги [10].

Підписання ліквідатором договору про організацію проведення аукціону надає йому доступ до участі на аукціонах шляхом розміщення відповідних лотів, виступаючи замовником аукціону. Отже, наступною складовою частиною організації продажу майна банкрута на аукціоні є розміщення лоту та оголошення про проведення аукціону. Відповідно до п. 11 Порядку, «замовник аукціону, після укладання з оператором електронного майданчика договору про організацію проведення аукціонів, через свій особистий кабінет вносить до електронної торгової системи інформацію про продаж майна та формує лот шляхом опублікування оголошення про проведення аукціону відповідно до вимог Порядку» [3]. При цьому у ст. 70 КЗПБ обмежено строк реалізації ліквідатором таких дій до 20 днів із дня отримання згоди на продаж майна або визначення умов аукціону судом.

Варто зазначити, що у ч.ч. 5–8 ст. 77 КЗПБ, п. 46–56 Порядку, детально прописано перелік інформації щодо різного виду майна, який обов'язково має бути відображений при характеристиці майна у лоті. Втім, незважаючи на наявність окреслених положень, які мають позитивно вплинути на результати продажу майна, доводиться констатувати їх недостатність з огляду на наступне. Так, відповідно до п. 43 Порядку, відповідальність за достовірність інформації, яка вказана в оголошенні про проведення аукціону, та її відповідність документації несе замовник аукціону. Отже, оператори авторизованого електронного майданчика жодним чином не контролюють зміст лотів ні на предмет повноти, ні на предмет достовірності розміщеної інформації, дотримання строків щодо їх розміщення на майданчику тощо. Вважаємо, що саме це є наслідком виникнення ситуацій, які вже мають місце у процесі продажу майна в рамках виконавчого провадження. Наприклад, у справі № 442/93/19 було розглянуто позовні вимоги покупця на електронному аукціоні про визнання недійсними торгів на аукціоні із тих підстав, що після купівлі цього лоту виявилось, що «фотографії лоту і опис лоту не відповідає дійсності. Земельна ділянка виявилась в іншому місці і не відповідає тому опису, що було розміщено на сайті лоту» [11]. Поряд із цим власний аналіз лотів на сайтах операторів авторизованих електронних майданчиків свідчить про наявні порушення щодо повноти розміщення інформації про майно, що виставляється на продаж. Наприклад, в оголошенні про продаж майна банкрута по судовій справі № 922/2822/19, у лоті UA-PS-2021-03-05-000079-1 [12] не розміщено документ, який підтверджує надання комітетом кредиторів згоди на

продаж майна та його умови, що є обов'язковим відповідно до п. 46 Положення.

Втім, відповідно до п. 39 Порядку, розмір винагороди оператора авторизованого електронного майданчика становить від 2 до 5% залежно від ціни продажу лота [3]. Зважаючи на коло обов'язків оператора в рамках кожного аукціону, цілком справедливим видається покладення на нього обов'язку перевіряти відповідність повноти розміщеної у лоті інформації та достовірності інформації про контактні дані ліквідатора (телефонний номер, електронну пошту тощо). Втім відповідальність за достовірність такої інформації має нести ліквідатор.

Останньою та важливою складовою частиною організації продажу майна боржника на аукціоні є реєстрація його учасників.

Відповідно до п. 59 Порядку та п. 17 Регламенту, для участі в аукціоні через електронні торги особа має пройти реєстрацію на участь в аукціоні через електронний майданчик і сплачує гарантійний внесок на рахунок оператора.

Варто зазначити прогресивність законодавчих змін щодо порушеного питання, адже реєстрація учасника аукціону здійснюється автоматично після підтвердження оператором сплати ним суми гарантійного внеску (п. 63 Порядку). У такий спосіб виключається вплив людського фактора на процес допуску учасника до торгів, що значно збільшує прозорість процедури продажу майна банкрута.

Після реалізації всіх вищезазначених дій починається безпосереднє проведення аукціону.

Таким чином, організація продажу майна боржника на аукціоні в процесі банкрутства передбачає реалізацію арбітражним керуючим таких дій: 1) проведення інвентаризації майна та визначення його початкової вартості; 2) прийняття арбітражним керуючим у своє відання майна боржника, що підлягає продажу, та забезпечення його збереження; 3) визначення умов продажу майна ліквідатором та погодження цих умов із комітетом кредиторів та забезпеченими кредиторами або судом; 4) укладання договору про організацію проведення аукціону з оператором авторизованого електронного майданчика; 5) розміщення лоту та оголошення про проведення аукціону; 6) реєстрація учасників аукціону.

З метою мінімізації випадків визнання недійсними аукціонів із продажу майна банкрута пропонується запровадити обов'язок ліквідатора отримувати згоду комітету кредиторів або забезпечених кредиторів на продаж майна одночасно з погодженням із ними умов продажу та покласти на оператора авторизованого електронного майданчика обов'язок перевіряти повноту інформації, яка вказана в оголошенні про проведення аукціону, та достовірність інформації про контактні дані ліквідатора.

Для реалізації запропонованих пропозицій необхідно внести зміни у ст.ст. 63, 75 КЗПБ та п. 43 Порядку.

Дослідження особливостей забезпечення охорони майна банкрута, що підлягає продажу на аукціоні, має стати напрямом подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беззуб І. Кодекс України з процедур банкрутства: переваги, недоліки та перспективи. *Громадська думка про правотворення*. 2019. № 17 (182). С. 16–24. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2019/17.pdf>.
2. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 16.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 14.03.2021).
3. Питання функціонування електронної торгової системи з продажу майна боржників у справах про банкрутство (неплатоспроможність) : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 02.10.2019 р. № 865 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2019-p#n12> (дата звернення: 24.03.2021).
4. Про затвердження Регламенту роботи електронної торгової системи Prozorro.Продажі щодо організації та проведення аукціонів з продажу майна боржників у справах про банкрутство : наказ ДП «Прозорро.Продажі» від 18.10.2019 р. № 39. URL: <https://www.dto.com.ua/info/rules> (дата звернення: 24.03.2021).
5. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 47. Ст. 251.
6. Козирева В.П., Бойко О.О. Реформування інституту продажу майна боржника у справі про банкрутство. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2019. № 4. С. 136–142.
7. Грабчук І.Л., Зелена О.О. Оцінка та продаж майна банкрута в процедурі ліквідації: обліково-правовий аспект. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. № 2. С. 20–25.

8. Кулібаба В.С. Арбітражний керуючий за новою редакцією закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». *Часопис цивілістики*. 2013. № 15. С. 165–170.
9. Ткачук О. Проблематика продажу заставного майна в рамках процедури банкрутства боржника або як не отримати 1% від реальної вартості об'єкта. URL: <https://lawyers.com.ua/problematika-prodazhu-zastavnogo-majna-v-ramkah-protseduri-bankrutstva-borzhnika-abo-yak-ne-otrimati-1-vid-realnoi-varnosti-obyekta>.
10. Перелік попередньо авторизованих електронних майданчиків всіх напрямків ЕТС «ProZorro.Продажі» ЦБД2, а також напрямків банкрутства та малої приватизації. URL: <https://prozorro.sale/info/elektronni-majdanchiki-ets-prozorroprodazhi-cbd2> (дата звернення: 24.03.2021).
11. Рішення 19 квітня 2019 року Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 19 квітня 2019 р., судова справа № 442/93/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81449518> (дата звернення: 24.03.2021).
12. Аукціон з реалізації майна банкрута, лот UA-PS-2021-03-05-000079-1. URL: <https://sale.uub.com.ua/auction/UA-PS-2021-03-05-000079-1/> (дата звернення: 24.03.2021).